

12-24 Ay Aralığında Bebeğe Sahip Annelerin Motor Gelişim Sürecine İlişkin Görüşleri

Gökçe HAFIZOĞLU¹, Didem EMRE BOLATBAŞ², Doç. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI³

¹Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara Türkiye

²Etimesgut Şehit Sait Ertürk Devlet Hastanesi, Ankara Türkiye

³Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara Türkiye.

Özet

Bu araştırma, 12-24 ay aralığında bebeğe sahip olan annelerin motor gelişim sürecine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunu 12-24 ay aralığında bebeğe sahip olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden anneler oluşturmaktadır. Araştırmanın amacına ulaşmada uygun veriler elde edebilmek için nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada; annelerin motor gelişim sürecine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik soruların bulunduğu Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ve bebek/ebeveyn hakkında bilgi almak için Genel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yaklaşık 20-25 dk. sürmüştür. Görüşmeden elde edilen veriler ayrıntılı bir şekilde değerlendirilerek ana ve alt temalar oluşturularak ayrıştırılmıştır. Bu değerlendirmeden elde edilen sonuçlar yurtiçi ve yurt dışı kaynaklar kullanılarak tartışılmıştır. Elde edilen bilgiler genel olarak incelendiğinde annelerin motor gelişim sürecine ilişkin bilgi düzeylerinin çok yeterli olmadığı dikkati çekmektedir. Annelerin kaba motor becerileri örneklemede ve bebeklerinde gözlemedikleri motor becerileri ifade etmekte yeterli olmalarına rağmen; motor gelişim kavramının terimsel ifadesinde, ince motor becerileri örneklemede, ev ortamında kullandığı materyalleri çeşitlendirmekte ve motor gelişimi desteklemek amacıyla başvurduğu kişi/kaynak noktasında yeterli olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Motor gelişim, çocuk gelişimi ve eğitimi, anne eğitimi, anne bilgi düzeyi.

Opinions Regarding Motor Development Process Of Mothers Who Have 12-24 Month Babies

Gökçe HAFIZOĞLU¹, Didem EMRE BOLATBAŞ², Doç. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI³

¹Ankara University Faculty of Health Sciences Department of Child Development, Ankara Türkiye

² Etimesgut Şehit Sait Ertürk Hospital, Ankara Türkiye

Summary

Goal of this research is to determine opinions about motor development process of mothers who have 12-24 months old babies. The study group is consisting of mothers who have 12-24 months old babies and also volunteered to participate in this research. In order to acquire appropriate data to reach the goal of this research, semi structured interview technique which is one of the qualitative research methods has been used. In there search, Semi Structured Interview Form which includes questions to determine opinions about motor development process of mothers is used, also to acquire information about babies/parent, General Information Form is used. This semi structured interview approximately took 20-25 minutes. Data acquired through the interview is evaluated thoroughly and main and subthemes are formed and separated. Results from this evaluation is discussed using local and foreign resources. After the examination of acquired information, we can draw attention to the mothers' lack of knowledge about motor development process. Although mothers are capable of sampling primitive motor skills and expressing their observations regarding those skills of their babies, they are not sufficient enough to express motor development terminologically, sample fine motor skills, vary the materials to be used in home environment, and look for resources/people to support motor development.

Keywords: *Motor development, child development and education, maternal education, level of information of mothers.*

Corresponding Author: Gökçe Hafizoğlu, Ankara University Faculty of Health Sciences Department of Child Development, Ankara.

Günümüzde yapılan en önemli hatalardan biri, hareketi insanın daha yüksek düzeydeki fonksiyonlarından ayrı bir etkinlik olarak düşünmektir. Zihinsel gelişim hareketle bağlantılı olmalı ve ona dayanmalıdır. Hareketin çocuk için önemi büyüktür. İnsanı türüne özgü yetkinliğe erdiren şey, bu yaratıcı enerjinin işlevsel olarak biçimlenmesidir.

Maria Montessori

GİRİŞ

Motor gelişim fiziksel büyüme ve merkezi sinir sisteminin gelişimine paralel olarak organizmanın isteme bağı hareketlilik kazanması olarak tanımlanır. Motor gelişim farklı değişikliklere uğrasa da bireyin tüm yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir. Büyük kas motor becerileri, hareketin hedefini başarabilmek için büyük kasları kullanmayı gerektiren beceriler iken küçük kas motor beceriler, el-göz koordinasyonunu kullanarak vücudun küçük kaslarının tam olarak kontrolünü gerektiren becerilerdir (Tepeli, 2008; Tercan, Dursun ve Yıldız Bıçakçı, 2015). Emekleme, ayakta durma, yürüme, koşma, sallanma, dönme, yuvarlanma, zıplama, denge gibi büyük kas motor beceriler; tutma, kavrama, yazma, yırtma, çizme, yapıştırma, kesme gibi küçük kas motor beceriler motor gelişimin becerileri arasında yer alır (Bayhan ve Artan, 2005; Tercan, Dursun ve Yıldız Bıçakçı, 2015). Tüm gelişim alanlarında olduğu gibi özellikle bebeklik döneminde motor gelişimin değerlendirilmesi ve izlenmesi gereklidir. Bilindiği gibi her bir gelişim alanı diğer gelişim alanlarını etkilemektedir. Örneğin uzanma, oturma, emekleme ve yürüme gibi yeni motor beceriler bebeklerin çevrelerini anlamalarına büyük ölçüde yardımcı olur ve bu durum bilişsel gelişimi de etkiler (Berk, 2013).

Bebeklerde konuşarak ifade etme yeteneği henüz iyi gelişmediği için çevresindekiler ile iletişim ancak hareketler yolu ile gerçekleşmekte ve düşüncenin sembolü olarak hareketler öne çıkmaktadır. Jean Piaget'in bilişsel gelişim kuramı motor deneyimlerin düşünce gelişimi üzerindeki önemi esas alınarak kurulmuştur. Jean Piaget'e göre hareketlerin uyarıcılarla uyumu zihinsel etkinlikleri oluşturmaktadır. Çocuklar dokunarak bilgi edinme sürecinden yavaş yavaş görerek bilgi edinmeye doğru ilerlerken, duyularının gelişmesi ve gelişen duyular arasındaki etkileşim ile birden fazla duyusunu kullanma eğilimi gösterir. Bu sayede çocuğun

algılaması, uygun motor tepkide bulunması, motor tepkiler sayesinde duyuları aracılığı ile bilgi edinmesi iç içe olmaktadır (Zaichowsky ve Martinek, 1980; Cratty, 1973; Cratty, 1979). Bu nedenle özellikle bebeklik döneminde motor gelişiminde gözlenen riskli bir durumun diğer gelişim alanları için de riskli bir durum yaratabileceği düşünülebilir. Bebekler daha yetkin biçimde düşünüp hareket ettikçe, yetişkinler de onları oyunlarla, konuşarak daha fazla uyarabilmektedirler (Berk, 2013).

Tipik gelişim gösteren her çocuğun takip ettiği motor gelişim dönemleri bulunmakta ve motor beceriler belirli sırayı izlemektedir. Fakat bu tipik gelişim gösteren bütün çocukların aynı motor gelişim aşamasında olması demek değildir. Motor gelişim aşamaları belirlenen sırayı aynen takip etmeyebilir. Motor gelişimdeki bu farklılıklar kalıtım ve çevre faktörleri ile açıklanabilir. Kalıtımla ilişkili olarak ortaya atılan bir çalışma örneğinde Dennis ve Dennis (1940) Hopi Kızıldereli annelerin sıkıca kundak yapıp sırtlarına bağladıkları bebeklerinin bu yolla yetiştirilmeyen başka kültürlerin bebekleri ile aynı zamanda yürümeye başladıklarını göstermişlerdir. Benzer şekilde Gesell ve Thompson'un (1929) çalışmalarında merdiven tırmanma eğitimi verilen bir çocuğun ikiz kardeşine göre ilk etapta daha başarılı olmasına rağmen kardeşinin daha sonra ona yetiştiğini göstermiştir. Bu araştırmalar çevresel faktörlere bağlı kalmadan bebeklerin kendi fiziksel olgunlaşma süreçlerini takip ettikleri sonucunu gösterebilir. Bazı bilim adamları ise motor gelişimde görülen çeşitliliklerin sebebinin çevre ve kültür olduğunu savunurlar. Garcia Coll ve arkadaşları (1998), Afrika kökenli Amerikalı bebeklerin diğer yaşlıtlarına oranla fiziksel açıdan daha iyi olmalarının sebebini aile ve akrabalarının yetiştirme biçimi olduğunu gösteren bulgular ileri sürmüşlerdir. Bu ebeveyn ve bebekleri arasındaki ilişkinin daha aktif olduğunu ve sessiz oyuncaklar yerine fiziksel temasa dayalı oyunları tercih ettiklerini göstermişlerdir (Akt. Trawick-Swith, 2013). Bu becerilerin gelişmesinde en önemli görev çevresel etmenlerin de belki ana ögesi sayılabilecek olan ebeveynlere düşmektedir. Ailelerin çocuk yetiştirme tarzları, geniş, çekirdek ya da parçalanmış olması, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı da çocuğun gelişimini etkilemektedir. Ailenin yaklaşımı çocuğun zihinsel, dil, sosyal-duygusal, öz-bakım ya da cinsel gelişimini etkilediği gibi motor gelişimini de büyük ölçüde etkilemektedir (Yıldırım Doğru ve Durmuşoğlu Saltalı, 2009). Ebeveynlerin bebeğin ayına göre motor gelişim basamaklarını desteklemesi bebeğin hem gelişim sürecini normal tamamlamasına hem de bir üst beceriye daha kolay hazırlanmasına olanak sağlar. Ebeveynin çocuk gelişimi noktasındaki bilgi düzeyi

ise destek sürecinin var olabilmesinin temel noktasıdır. Erdemir (2009) "Erken Destek Eğitim Programının 18-36 aylık çocukların gelişimine etkisinin incelenmesi" amacı ile yapmış olduğu çalışmada, deney ve kontrol grubu olarak iki grupta araştırmaya katılan annelerin çocuklarıyla ilgili kullandıkları ifadeler ve AGTE"ye verdikleri yanıtlar doğrultusunda ince motor ve sosyal beceri-özbakım alanlarında çocuklarının gelişimini desteklemeye yönelik yetersiz kaldıklarını gözlemlemiştir. Bu düşünce ile bu çalışmada 12-24 ay aralığında bebeğe sahip olan annelerin motor gelişim sürecine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada ayrıntılı ve derinlemesine veri toplama, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme, mevcut durumları anlama ve açıklama amacıyla nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Nitel araştırma, bazı felsefi yönelim ve yaklaşımı kapsayan bir çalışmadır. Nitel araştırmaların temel özelliği, bireylerin gerçeği sosyal dünyalarıyla etkileşimleri içinde nasıl kurguladığı ile ilgilidir (Merriam, 2013). Yıldırım ve Şimşek (2008), nitel araştırmayı "gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlamaktadır. Görüşmeler, kaynakların ulaşılabilirliğine ve çalışmada toplanmak istenen verilerin özelliklerine göre; yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme, etnografik görüşme ve odak görüşmesi olarak sınıflandırılmaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2009). Bu çalışmada görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, görüşme soruları çalışmacı tarafından önceden hazırlanmış olsa da görüşmedeki gelişmelere göre yeni sorular düşünmek ve sormak gerekebilir. Bu nedenle çalışmacı görüşme sırasında katılımcılara kısmi esneklik sağlayarak oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin vermektedir (Ekiz, 2003; Karasar, 2009).

Çalışma Grubu

Nitel araştırmacılar olasılıklı olmayan amaçlı örneklem yöntemini kullanma eğilimindedirler. Görüşme yapılacak bireylerin seçiminde, evreni temsil etme güçlerinden çok araştırma konusuyla doğrudan ilgili olup olmadıklarına bakılır. Olasılık temelli örneklemede evreni temsil edecek geçerlikte ve büyüklükte örneklem seçilmesi nedeniyle genellemeler yapma konusunda önemli yararlar sağlanırken, amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkân verir. Amaçlı örnekleme yöntemleri arasında aşırı veya aykırı durum örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme, benzeşik örnekleme, tipik durum örnekleme, kritik durum örnekleme, kartopu ve zincir örnekleme, ölçüt örnekleme, doğrulayıcı ve yanlışlayıcı örnekleme ve kolay ulaşılabilir durum örnekleme bulunmaktadır. Bu çalışmada ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Çalışma grubu, Ankara ilinde bulunan 12-24 ay aralığında zamanında doğmuş bebeğe sahip annelerden seçkisiz olarak belirlenen 14 anne oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda elde edilmesi düşünülen verinin derinliği ve genişliği örneklemin büyüklüğü ile ters orantılıdır. Örneklem büyüklüğü, bilgi toplama ve analiz yöntemlerinin özelliği, veri miktarı, kaynakların sınırlılığı nedeniyle çok sayıda bireyle çalışmak sağlıklı değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Veri Toplama Aracı ve Veri Toplam Süreci

12-24 ay aralığında bebeğe sahip olan annelerin motor gelişim sürecine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla “Yarı Yapılandırılmış Anne Görüşme Formu” ve bebek/ebeveyn hakkında bilgi almak için genel bilgi formu kullanılmıştır. Formda annelerin motor gelişimden ne anladıklarını ve motor gelişimi desteklemek için neler yaptıklarının kendi gözlemlerinden değerlendirmelerini içeren sorulardan oluşmaktadır. Soru formunun hazırlanmasında öncelikle araştırmanın amacı göz önünde bulundurulmuş ve konu hakkında literatür taraması yapılmıştır. İlgili literatür araştırması sonucunda bu çalışma kapsamında yer alabilecek soru havuzu oluşturulmuştur. Ardından oluşturulan bu soru havuzundan, nitel çalışmada yer alabilecek soru sayısı göz önünde bulundurularak Yarı Yapılandırılmış Anne Görüşme Formunun soruları oluşturulmuştur. Yarı Yapılandırılmış Anne Görüşme Formu araştırmanın amacı ve nitel çalışmaya uygunluğu açısından değerlendirilmek üzere çocuk

gelişimi alanında görev yapan, konu ile ilgili üç uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla, araştırmacı tarafından uzman değerlendirme formu oluşturulmuştur. Hazırlanmış olan formda her soru için, "uygun", "kısmen uygun" ve "uygun değil" kategorileri düzenlenmiştir. Uzmanların değerlendirmeleri sonucunda sunulan görüşler dikkate alınarak Yarı Yapılandırılmış Anne Görüşme Formuna son şekli verilmiştir. İlk hali on soru olan formun son hali 12-24 ay aralığında bebeğe sahip olan annelerin motor gelişim sürecine ilişkin görüşlerine yönelik altı soruyu kapsamaktadır. Uzman görüşü sonrasında öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılarak bir pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu pilot görüşmede soruların anlaşılabilirliğine dikkat edilmiş ve ardından düzeltmeler yapılarak kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış anne görüşme formu yüz yüze uygulanmış olup, uygulama süreci yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür. Görüşme sürecinde veriler sesli kayıt cihazı ile kayda alınmış daha sonra yazıya dökülmüştür. Görüşmelerin hepsi randevu alınarak boş bir odada gerçekleşmiştir. Görüşmeler sırasında güvenilirlik için bütün adaylara sorular aynı sırada yönlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşme formundan elde edilen veriler, betimsel analiz kullanılarak incelenmiştir. Betimsel analizde veriler, önceden hazırlanmış temalara göre düzenlenebileceği gibi, araştırma sırasında ortaya çıkan sorular ya da boyutlar da dikkate alınarak sunulabilmektedir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguların okuyucuya düzenlenmiş ve yorumlanmış şekilde sunulmasıdır. Betimsel çözümlemede elde edilen veriler daha belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu çözümlemede, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından düzenlenmiş ve temalar ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Temaların ortaya çıkarılmasında nitel analiz yöntemlerinden kategori oluşturma yöntemi kullanılmıştır. Bunun için verileri analiz etmeden önce her bir katılımcıya bir kod numarası verilmiştir. Yapılan bütün görüşmeler bu kod numaraları altında kelime işlemciye aktarılmıştır. Sonra ortak ya da benzer veri birimlerinin kodlanmasıyla kavramsal temaların yaratılması işlemi kapsayan kategori oluşturma yaklaşımı uygulanmıştır (Bogdan ve Biklen, 1992). Katılımcıların kimliğinin gizli tutulması açısından, görüşme esnasında katılımcılar K1 (Katılımcı 1), K2 (Katılımcı 2) olarak

kodlanmış, bazı katılımcı görüşleri bulgular ve tartışma bölümünde doğrudan alıntı yapılarak sunulmuştur.

Çalışma verilerinin analiz edilmesi, kategorilerin yorumlanması, ortak temaların bulunmasında sırasında iki araştırmacının da görüşleri alınarak çalışmanın güvenilirliği sağlanmıştır. Veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış, kodlamalar arasındaki uyum yüzdeleri hesaplanmış ve uyum yüzdesi % 84 bulunmuştur. Uyum yüzdesinin %70 ve üstü olması güvenirliliğin uygun olduğunu ifade etmektedir (Şencan, 2005).

BULGULAR

Çalışmanın bulguları, sorulan sorular ana temalar ve sorulara verilen cevaplar ise alt temalar olmak üzere düzenlenerek sunulmuştur. Bu temalar; motor gelişim kavramı ve motor gelişime ilişkin örnekler, annenin bebeğinde bu dönemde gözlediği motor becerilerine ilişkin örnekleri, annelerin bu dönemdeki bebeklerinin kaba motor ve ince motor becerileri desteklemek için yaptıkları, motor gelişimi desteklemek için evde yapılan ortam düzenlemesi ve ortamda kullanılan malzemeler, motor gelişimi desteklemeye yönelik başvurulan bilgi kaynağına ilişkin ifadeler şeklinde sıralanmıştır. Annelerden alınan cevaplar bir ya da birkaç ayrı alt temadan oluşabilmektedir.

Annelerin Motor Gelişim Kavramına İlişkin Görüşleri

Katılımcıların motor gelişim ve motor becerilere ilişkin tanım ve örnekleri incelendiğinde; katılımcılardan biri motor gelişimi fiziksel gelişim olarak, dördü çocuğun oyun oynaması olarak, üçü beyin gelişimi-zekâsı olarak, üçü çocuğun hareketleri, ikisi çocuğun bir nesneyi kavraması, tutması, biri kaba motor ince motor olarak ifade etmişlerdir. Motor becerilere örnek olarak katılımcılardan ikisi çatal kaşık kullanması şeklinde, biri beni görmesi, sesimi duyması şeklinde, biri çift ayak zıplaması biri dengede durması, biri bardağı tutabilmesi, oyun hamuruyla oynaması şeklinde örnekler vermişlerdir.

Annelerin Motor Gelişim kavramına ilişkin görüşleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Görüş	Frekans (f)
Çocuğun oyun oynaması	4
Çocuğun hareketleri	3

Beyin gelişimi	3
Çocuğun bir nesneyi tutması, kavraması	2
Kaba motor/ İnce motor	1
Fiziksel gelişim	1

Katılımcıların Motor Gelişim Kavramı ve Motor Becerileri Örneklerine İlişkin

Verdikleri Yanıtlara Örnekler:

“...çocuğun beyin gelişimiyle ilgili. Oyun oynaması, yaptığı hareketler gibi mesela oğlum kaşığı ağzına götür dediğim zaman götürebiliyor...”(K-2)

“...aklıma hareket geliyor öncelikle. Çocuğun dengesini sağlayabilmesi... ondan sonra elini kolunu koordineli bir şekilde hareket ettirebilmesi, mesela yemek yiyebilmesi, ya da mesela daha ince kas motor beceriler var...” (K-6)

“...çocuğun belli gelişim alanları vardır, bunlardan biri de motor gelişimdir bunlara örnek verecek olursam büyük kas gelişimi;yürüme koşma gibi edinimler kazanabilmesi gelir ...” (K-1)

“...motor gelişim bana göre çocuğun beceri, zeka o tarz bir şey...beyin olarak gelişim nasıl diyeyim size oyun olarak ya da konuşma olarak, zeka olarak o anlam gibi...”(K-4)

“... el gelişimi, el bilek kol u fiziksel gelişim yani el becerilerini gösterdiği gelişim... bardağı tutabilmesi, bir oyuncuğu tutabilmesi, kıyafetlerini, ayakkabılarını, çorabını kendi giyebilmesi...”(K-8)

“...tutması, kavraması, kelime çıkarması, beslenmesi olabilir mi olamaz herhalde...” (K-3)

Annelerin Bebeklerinde Gözlemlediği Motor Becerilere İlişkin Görüşleri

Katılımcıların ‘bebeklerinde bu dönemde gözlemlediği motor becerilerine ilişkin görüşleri incelendiğinde;altısıçatal-kaşık kullanabiliyor, dördü kenarlardan tutunup ayağa kalkabiliyor, ikisi adım atabiliyor, beşi kalem tutabiliyor, beşi merdiven çıkabiliyor, üçü bez alıp temizlik yapabiliyor, beşi topla oynayabiliyor, beşi bardak tutabiliyor, üçü bisiklete binebiliyor, ikisi yürüyebiliyor, ikisi koşabiliyor, üçü yap-boz oynayabiliyor şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Annelerin bebeklerinde gözlemediği motor becerilere ilişkin görüşleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Görüş	Frekans (f)
Kaşık çatal kullanabilme	6
Merdivenlerden çıkabilme	5
Bardak tutma	5
Topla oynama	5
Kalem tutma	5
Kenardan tutunup ayağa kalkma	4
Temizlik yapma	3
Bisiklete binme	3
Yap boz oynama	3
Adım atma	2
Koşma	2
Yürüme	2

Katılımcıların Bebeklerinde Gözlemedikleri Motor Becerilere İlişkin Verdikleri Yanıtlara Örnekler:

“...Bu ara çok dikkatli yani yaptığım her şeyi yapıyor. Çok iyi gözlemliyor. ...En güzeli mesela ben temizlik yaparken o da eline bez alıp benim gibi temizlik yapıyor...peçete de yırtar bir şeyler de tutar” (K-2)

“...henüz merdiven çıkmasını gördüm mesela, onun dışında topun arkasından koşuyor, bisiklete binmeye çalışıyor biri tuttuğu zaman. Kalem tutar mesela karalama yapıyor. O şekilde yani ...” (K-10)

“... Yeni yeni tutunup kalkmaya başladı biraz. Yerden uzanıp alır bir şeyleri...” (K-3)

“...merdivenlerden çıkmaya başladı, kendisi yemek yer, masaya tırmanır, koşar parkta...” (K-9)

“... Yani normal şeyler herhalde pek dikkatimi çekmemişti...” (K-14)

“...kaşık tutmak, çatal tutmak, topla balonla oynamak, çingiraklı şeylerle ilgilenmek, otur dediğimde kendine destek bir şekilde oturması ya da kalkması destekli bir şekilde. ...” (K-7)

“...yani bu dönemde artık çatalı kaşığı düzgün tutabiliyor. Ağızına daha düzgün götürebiliyor. Hani bir önceki döneme göre daha fark ediyor mutlaka. İşte atıyorum sıvı bir şeyi bile dökmeden daha düzgün bir şekilde tabi ara sıra döküyor ama daha koordine bir şekilde ağızına götürebiliyor...” (K-6)

Annelerin Bebeklerinde Desteklediği Kaba Motor/Büyük Kas Gelişimi Desteğine İlişkin Görüşleri

Katılımcıların ‘yürüme, koşma, zıplama, oturma, atlama, tırmanma, uzanma, atma-fırlatma’ gibi kaba motor/büyük kas gelişimini desteklemeye yönelik görüşleri incelendiğinde; katılımcıların on ikisi yürüme becerisini, on biri atma-fırlatma becerisini, beşi oturma becerisini, beşi tırmanma becerisini, dördü koşma becerisini, dördü zıplama becerisini, üçü inme-çıkma becerisini, üçü uzanma becerisini ve ikisi de atlama becerisini desteklemeye ilişkin örnekler verirken katılımcılardan biri de kısıtlamamaya çalıştığını ifade etmiştir. Annelerin bebeklerinde desteklediği kaba motor/büyük kas gelişimine ilişkin görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Görüş	Frekans (f)
Yürüme	12
Atma-fırlatma	11
Oturma	5
Tırmanma	5
Koşma	4
İnme-çıkma	3
Zıplama	3
Uzanma	3
Atlama	2

Yürüme Becerisini Desteklemeye İlişkin Örnekler:

“...emekleme olayı yok bizde biz sevmedik direk yürümeye geçtik. Tay tay durduğunda adım atmak istediğini gösterdi, koltuk altından tuttum...” (K-7)

“...aramızdaki mesafe kısaydı zaten elimde bir nesne tuttum... hadi oğlum gel falan diyerek...” (K-2)

“... mesela yürüme arkadaşı almıştık, yürümesi için tutuyorsun tekerlekli o önden gidiyor o şekilde bir oyuncak var. Onun faydası oldu bayağı. Emeklemedi zaten doğru düzgün. Yürüdü. Yürüteç aslında sağlıklı değil önermiyorlar ama onu da kullandık kısa bir süre.Babası karşısına geçti birimiz tuttuk kısa mesafede birimiz yürüttük...” (K-5)

Atma-Fırlatma Becerisini Desteklemeye İlişkin Örnekler:

“...bi topu ben atıyorum, küçük plastik topları ondan sonra Kerem’e de at oğlum diyorum. İlk deneme de yapamıyor tabi ama bir kaç sonraki denemesin de yapıyor o da atıyor, fırlattıyor” (K-11)

“...yere otururuz karşılıklı bacaklarımızı açarız topla oynarız...” (K-1)

Tırmanma Becerisini Desteklemeye İlişkin Örnekler:

“...parka gittiğimizde onu şey yapıyorum, kendi başına tırmanmasını sağlıyorum ya da oraya asılmasını sağlıyorum...” (K-6)

Koşma Becerisini Desteklemeye İlişkin Örnekler:

“...ablası var evde zaten onunla birlikte sürekli koşma halindeler.Bol bol yakalamaca oynuyoruz. Beni bul oyunu oynuyoruz. Mesela ben hadi bi Doruk’u yakalıyım dediğim zaman hızlı hızlı koşuyor...” (K-8)

“...parkta koşuyor, kuşları falan kovalıyor, kedinin peşinden koşuyor...” (K-9)

İnme-çıkma Becerisini Desteklemeye İlişkin Örnekler:

“...kendi başına merdivenlerden çıkmasını sağlıyorum...” (K-6)

Uzanma Becerisini Desteklemeye İlişkin Örnekler:

“...dolabı açtığım zaman rafa uzanıp kendi alabiliyor meyvesini. O kendi alıyor uzanıyor.” (K-8)

“...mesela o uzansın diye özellikle yemekte böle siyah üzümler var yıkayıp onları masanın kenarına koyuyorum kendi kendine uzanıp alsın yesin diye ...” (K-4)

Annelerin Bebeklerinde Desteklediği İnce Motor/Küçük Kas Gelişimi Desteğine İlişkin Görüşleri

Katılımcıların “kavrama, tutma-bırakma, yırtma-parçalama” gibi elin yönetimi ile ilgili ince motor/küçük kas becerilerini desteklemeye yönelik görüşleri incelendiğinde; katılımcılardan dokuz kişi kavrama becerisini, on dört kişi tutma-bırakma becerisini desteklemeye ilişkin örnekler verirken üçü yırtma-parçalama becerisini desteklemeye ilişkin örnekler vermişlerdir.

Annelerin bebeklerinde desteklediği ince motor/küçük kas gelişimi desteğine ilişkin görüşleri tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Görüş	Frekans (f)
Tutma-bırakma	14
Kavrama	9
Yırtma-parçalama	3

Kavrama –Tutma - Bırakma Becerisini Desteklemeye İlişkin Örnekler:

“...mesela mandalları sepet gibi bir şey var mandalları o sepetin etrafına düzgün tutturabiliyor müşeklinde bir oyun oynattırmaya çalışmıştım” (K-6)

“...yap boz çok yapıyoruz. Başka... mesela mandallarla çok güzel oynuyor. Mandalları böyle robot şeklinde yapıyorum o da aynısını yapıyor ya da bir şekilde bozuyor. Az da olsa kağıt kalem veriyorum eline ben çizgiler çizdiğim zaman o da aynısını yapmaya çalışıyor.” (K-2)

“ ...kaşıkla ya da başka bir şey verdiğim zaman tutuyor. Peyniri ve patatesi çatalla batırıp yiyor. Şimdi ki çabası da babasının direksiyonu nasıl tuttuğu... Su içtiğimiz küçük petler var ya onun içine pilleri dolduruyor boşaltıyor tekrar dolduruyor...” (K-7)

“...topla yani attım tut kızım diyorum o şekilde...” (K10)

Yırtma- Parçalama Becerisini Desteklemeye İlişkin Örnekler:

“...kağıt parçalıyoruz bazen işte...” (K-3)

“ Kalem veriyorum eline karalama yapması için. Mesela peçete çok güzel parçalar. Yırtar parçalar onları yapabilir... ” (K-5)

Annelerin Bebeklerinin Motor Gelişimini Desteklemek Amacıyla Ev Ortamında Kullandığı Materyaller ve Ev Ortamındaki Düzenlemelere İlişkin Görüşleri

Katılımcıların bebeğin motor gelişimini desteklemeye yönelik ev ortamında kullandığı materyallere yönelik görüşleri incelendiğinde; katılımcıların yedisi materyal olarak oyuncak (top, yap-boz, arabalar vb.), ikisi oyun hamuru, yedisi oyuncağın yanında mutfak eşyaları (kaşık, tencere, plastik kaplar vb.), dördü bisiklet, yürüteç, ikisi oyuncakların yanında kitapları kullandığını ifade etmiştir.

Annelerin bebeklerinin motor gelişimini desteklemek amacıyla ev ortamında kullandığı materyallere ilişkin görüşleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Görüş	Frekans (f)
Oyuncak (top, araba, yap boz vs.)	7
Mutfak eşyası (kaşık, tencere vs.)	7
Bisiklet, yürüteç	4
Oyun hamuru	2
Kitaplar	2

Materyal Olarak Oyuncak Kullanan Annelerin İfadelerine İlişkin Örnekler:

“...Legoları var birbirine takıyoruz, yapbozları var arabaları var ben mesela –annn... diyorum benimle birlikte sürüyor arabayı...” (K-2)

“...oyuncakları var genelde dediğim gibi. Arabalar, yapboz, küçük tahta çingiraklar...” (K-14)

“...rakamlı yapbozları var...” (K-4)

Materyal Olarak Mutfak Eşyası Kullanan Annelerin İfadelerine İlişkin Örnekler:

“...kaşıkla oynuyoruz mesela alıyor bana veriyor al ver yapıyoruz...” (K-11)

“...kaşık kepçe hiç elinden düşmüyor, davul çalar onlarla...” (K-8)

“...mesela kaptan kaba boşaltır kaşıkla bulgur boşaltmayı çok sever...” (K-1)

Materyal Olarak Kitap Kullanan Annelerin İfade Örnekleri:

“...kitabımız var ama onun ince motorla alakası yok sanırım...” (K-5)

“...kendi kitabı tutabilsin resimlerine kendi bakabilsin diye veriyorum...”

Katılımcıların bebeğin motor gelişimi açısından evde nasıl bir ortam düzenlemesi yaptığına yönelik görüşleri incelendiğinde; katılımcılardan beşi evde herhangi bir düzenleme yapmadığını, dokuzu mutlaka bir düzenlemeye gittiğini ifade etmekle birlikte; katılımcıların üçü daha kolay hareket etmesi için yer yatağı - yer minderi aldığını, beşi evi sade olduğu için herhangi bir düzenleme yapmadığını, önlem almadığını, dördü güvenlik önlemleri aldığını (kabloları kapatma, çekmeceleri kitleme, sehpaları kaldırma vb.) üçü güvenlik önlemlerinin yanında rahat yürümesi koşması için halıları birleştirdiğini, destekleyici eşya kullandığını belirtmiştir.

Annelerin bebeklerinin motor gelişimi açısından ev ortamında yaptıkları düzenlemelere ilişkin görüşleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Görüş	Frekans (f)
Güvenlik önlemi alma	6
Herhangi bir düzenleme yapmama	5
Destekleyici düzenlemeler	3

Annelerin Ev Ortamında Yaptığı Düzenlemelere İlişkin İfade Örnekleri:

“...halı örtüleri falan olur ya onları kaldırdım ki rahat yürüsün en azından sağa sola çarpmasın diye...” (K-4)

“...evde hiçbir şeyi değiştirmedim sadece televizyonun yanında kablolar vardı onun yanına sandalyeleri koydum...” (K-2)

“...odasına yer yatağı yaptık, yer minderleri falan daha rahat etsin diye kendi hareketini kısıtlamaması için...” (K-5)

“evimizde çok geniş bir hol var oyunlarda orayı kullanıyoruz, bir düzenleme yapmadım...” (K-1)

“...kanepenin sivri tarafı var oraya gidip kafasını vuruyor oraları bir şeylerle kapatıyorum...” (K-11)

“...sırf motor gelişimi için bir ortam hazırlamadım tehlikeli bir şey de olmadığı için...” (K-8)

“...zarar vermesin diye dolapları kapıları kilitliyorum, pencere önlerinden uzak tutuyorum o şekilde...” (K-12)

“...düzenlemeye gitmedim çünkü ben şöyle düşünüyorum ben nasıl evde kendi düzenimi kurarsam misafirlige gittiğimde ya da bir yere gittiğimde aynı düzeni isteyecek... Ben evimde herhangi bir şey kaldırmadım...” (K-7)

Annelerin Bebeklerinin Motor Gelişimini Desteklemek Amacıyla Başvurduğu Kişi/Kaynaklar Hakkındaki Görüşleri

Katılımcıların bebeğin gelişimini desteklemeye yönelik herhangi bir uzmandan – öncelikli olarak bir Çocuk Gelişim Uzmanından - kaynaktan (internet, tv programı, arkadaş) ya da arkadaş çevresinden bilgi almalarına yönelik görüşleri incelendiğinde; katılımcıların hiçbirinin bir çocuk gelişim uzmanından destek/bilgi almadığı, birinin akrabasının çocuk gelişimi bölümü okuduğu için bazen ona sorduğu, birinin pediatristlere danıştığı şeklinde cevap alınmıştır.

Annelerin bebeğinin motor gelişimini desteklemeye yönelik başvurduğu kişi ve kaynaklara ilişkin görüşleri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7

Görüş	Frekans (f)
İnternet	7
Yetişkin	4
Kendi tecrübe ve deneyim	4
Pediatrist2	
Fizyoterapist	1
Çocuk Gelişimci	0
Kitap	0

Annelerin Motor Gelişimi Desteklemeye Yönelik Bilgiler Edinmesine İlişkin İfade Örnekleri:

“...yok almadık ama pediatristlere çok gitmiştik onlardan biliyorum soruyordum onlara...” (K-13)

“...almadık Maraş'ta öyle bir şansımız yok ama doktoruyla irtibata geçtik...” (K-10)

“...yani biraz geç yürüdü ama gerek duymadık, almadık yani...” (K-9)

Katılımcıların motor gelişimi desteklemek için yararlandığı kaynaklarayönelik görüşleri incelendiğinde; sekizi internete baktığını, dördü herhangi bir kaynağa bakmadığını, kendi bilgi ve tecrübelerini kullandığını, ikisi arkadaş çevresine danıştığını belirtmiştir.

Annelerin Motor Gelişimi Desteklemeye Yönelik Yararlandığı Kaynaklara İlişkin İfade Örnekleri:

“...yani öyle anneanne bilgileri, kendi bilgilerim falan şeklinde...” (K-5)

“...sürekli internetten bakıyorum çocuk gelişim sayfalarına...” (K-2)

“...ilk zamanlar internetten çok bakıyordum ama kafamı karıştırıyor diye bakmıyorum artık...” (K-3)

“...genelde arkadaşlarıma soruyorum ne yapıyorsunuz, şu normal mi bu normal mi diye...” (K-4)

“...motor gelişim hakkında hiç bakmadım açıkçası...” (K-14)

“...hayır yok kendi bilgilerimden yola çıkarak yapıyorum çocuğumu gözlemliyorum, iyi bir gözlemciyim hangi alanda zayıf gördüysem kendi bilgim doğrultusunda destekliyorum...” (K-1)

Görüşmeler neticesinde araştırmacı tarafından gözlenen bir bulgu olarak; annelerin motor gelişim için yaptıkları etkinliklerin ne amaçla olduğunu çok da bilmediği yani bilinçli olarak uygulamadıkları görülmüştür. Annelerden yaptıkları etkinlikleri bebeğin ince/kaba motor becerilerini daha da geliştirmek amacıyla olup olmadığı sohbet esnasında sorulmuş ve dört anneden “hayır bilerek yapmıyorum”, beş anneden “bazen bilinçli bazen de değil” ve yalnızca bir anneden “evet bilinçli yapıyorum” cevabı alınmıştır. Dört anneden ise cevap alınamamıştır.

TARTIŞMA

Motor gelişim somut bilgi kazanımı, konuşma üretimi, çevreyi keşfetme, günlük öz bakım etkinliklerini gerçekleştirme ve diğerleriyle sosyalleşmenin ayrılmaz bir parçası olan hareket, duruş ve denge için fiziksel temeli sağlamaktadır (Demir, 2011). Her gelişim alanı kendi içerisinde belirli dönemlerden geçerek oluşur. Diğer gelişim alanlarında olduğu gibi motor gelişimde belirli dönemlerden geçerek oluşur ve her bir dönemin belirli özellikleri bulunmaktadır (Çapri, 2013). Bu çalışmayı kapsayan çalışma grubu, 12-24 ay aralığında, motor gelişim açısından ilkel hareketler döneminde yer almaktadırlar. İlk bir yılın motor becerileri, bebeklerin çevrelerini daha yoğun keşfetmelerine ve başkalarıyla karşılıklı iletişime geçmelerine olanak sağlayarak bebeği gittikçe bağımsızlaştırmaktadır. Hayatın ikinci yılında bebekler daha hareketli, becerikli ve mobil hale gelirler (Santrock, 2015). Başarılı şekilde yürüme hatta koşma becerisi kazanan bebek, çok daha rahat beslenebilme, parmaklarını iyi kullanabilme becerilerini de kazanır. Yap-boz yapar, kağıt yırtar, kaşık-çatal kullanır, eşyaları çeker, dolapları açar, topa vurur, merdiven çıkar, kıyafetlerinin bir kısmını çıkarır vb. gibi motor becerilerini sergilerler (Trawick-Swith, 2013). Bu becerilerin bebeklerde desteklenmesi oldukça önemlidir. Bu yüzden bu çalışmada bebeklerle en çok vakit geçiren, onların temel ihtiyaçları dışında da gelişimlerini desteklemek için en çok zamanı ayıran annelerin motor gelişim noktasındaki bilgi ve farkındalık düzeylerini ortaya koymak temel amaç olmuştur.

Araştırma sonucunda annelerin motor gelişim kavramına ilişkin görüşleri; fiziksel gelişim, çocuğun oyun oynaması, beyin gelişimi-zekâsı, çocuğun hareketleri, çocuğun bir şeyi kavraması, tutması, kaba motor ince motor şeklinde altı alt temadan oluşmuştur. Annelerin cevaplarının çoğu oyun oynaması ve hareketleri ile beyin-zeka gelişimi şeklindedir. Buradan hareketle annelerin motor gelişimin terimsel anlamını tam olarak bilmediklerini ve ifade etmekte zorlandıklarını söylemek mümkün olabilir. Bu da annelerin bir uzmanı ya da bilimsel bir kitabı kendilerine rehber almadıklarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.

Araştırma sonucunda annelerin motor gelişim örneklerine ilişkin görüşleri; çatal-kaşık kullanması, görmesi-sesi duyması, çift ayak zıplaması, dengede durması, bardağı tutabilmesi, oyun hamuru ile oynaması şeklinde altı alt temadan oluşmuştur. Annelerin cevaplarının çoğu çatal-kaşık kullanması, çift ayak zıplaması ve dengede durması şeklindedir. Verilen bu cevaplardan yola çıkılarak annelerin bebeğin daha sıklıkla yaptığı ve daha belirgin görülen

davranışlarını örneklendirdikleri görülmüştür. Annelerin motor gelişim terimini tanımlamaktan ziyade örnekleri daha rahat ifade etmesi günlük hayatta bebeğin hareket becerilerini daha net gözlemlemesinden ileri geliyor olabilir. “Motor gelişim” terimi annelerin öğrenim düzeyleri ve sosyal yaşantıları değerlendirildiğinde daha soyut ve uzak bir kavram olabileceğinden örnek tanımlamaları daha yeterli olmuş olabilir. Bebeklik döneminde ailelerin öncelikli olarak bebeğin temel yaşamsal ihtiyaçlarını karşılama çabaları, gelişim alanlarını ihmal etme, öncelik tanımama gibi sonuçları beraberinde getirdiğinden ve annelerin doğum öncesinde ya da sonrasında bir uzman tarafından bebeğinin gelişimini destekleme konusunda bilgilendirilmemesinden kaynaklı da böyle görüşler sunduğu düşünülebilir.

Araştırma sonucunda annelerin bebeklerinde gözlemlediği motor becerilere ilişkin görüşleri; kaşık-çatal kullanabilme, kenarlardan tutunup ayağa kalkabilme, adım atma, merdiven çıkabilme, bez alıp temizlik yapabilme, kalem tutabilme, topla oynayabilme, bisiklete binebilme, bardak tutabilme, yürüme, koşma ve yap-boz oynama şeklinde on iki alt temadan oluşmuştur. Annelerin cevaplarının çoğu çatal-kaşık kullanma, bardak tutma, kenarlardan tutunup ayağa kalkma, kalem tutma, topla oynama merdiven çıkma şeklindedir. Bu cevaplardan yola çıkarak annelerle gerçekleştirilen bir önceki soru-cevapların annelerin konuyu daha rahat anlamasını dolayısı ile daha rahat ifade etmesini sağlamış olabilir. Ayrıca anne bu yaş bebeğinin belirginleşen ve farklılaşan hareketlerini örnek olarak ifade ederken, bu davranışları kendi bebeğinde gözlemliyor olması bu örnekleri verebilmelerinde önemli bir etken olmuş olabilir. Bir iki yaş arasındaki bebeğe sahip annelerle gerçekleştirilen çalışmada önemli kriter; yürüme evresine geçen bebeğin bilişsel becerilerle birlikte artan farkındalığı, istemli ve kontrollü hareketleri ve çevresel uyaranlara olan tepkileri ile hızlı ve gözle görülür beceriler sergiliyor olmasıdır. Bu bağlamda iki yaş çocuğunda gözlenen kaba motor becerileri örnekleyecek olursak; yürür, sık sık düşse de koşabilir, geri geri yürüyebilir, dengesini yitirmeden yerden bir şey alıp kalkabilir, topa tekme vurabilir, tek tek merdiven basamaklarını çıkabilir, dört tekerlekli bisiklete binmeye başlayabilir. Bunlar bu yaşta kaba motor yetenekte kazanılan gelişim aşamalarıdır (Keskin, 2007). İnce motor becerilerde ise; bir iki yaş çocuğu bardağındaki suyu rahatlıkla içse de kaşığındaki çorbasını döke saça içer. Kaşığındaki sıvıyı dökmeden ağızına götürebilmek, kolun kaba motor hareketinin yanı sıra, iyi bir koordinasyon gerektiren ince motor bir beceridir. El ve parmaklarını kullanabilmesi için gerekli olan ince motor yeteneği ile bu dönemde düğmelerini açıp kapamaya yetmese de, çocuk fermuarını çekmeyi başarır. İki nesneyi üst üste koyabilir, nesnelere kaplara koyabilir ve boşaltabilir. Bu

çalışmada annelerin yaklaşık olan bu becerilerin birçoğunu gözlemledikleri dikkati çekmiştir. Bu durum annelerin çocuğunun değişen ve gelişen davranışlarını fark etmesiaçısından olumluolarak yorumlanabilir.

Araştırma sonucunda annelerin bebeklerinin kaba motor/büyük kas gelişimini desteklemek için neler yaptıklarına ve oyunlarına ilişkin görüşleri; yürüme, koşma, oturma, atlama, zıplama, inme-çıkma,tırmanma, uzanma, atma-fırlatma şeklinde dokuz alt temadan oluşmuştur. Annelerin cevaplarında birden fazla tema bulunmakla birlikte, cevaplarının çoğu bu temalara yönelik olarak önüne oyuncak koyarak yürüme, top atma-fırlatma, parkta tırmanma, merdivenlerden inme-çıkma şeklindedir. Annelerin gelişimsel destek ve oyun örneklerinin daha sıklıkla çevresel ve kültürel etmenlerden etkilenmesiyle ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Annelerin kendi annelerinden gördükleri geleneksel çocuk yetiştirme tutumları, çocukla oynama becerileri bu oyunları başlatırken ve sürdürürken ki süreci etkilemiş olabilir. Bunun yanı sıra bebeğin yaş olgunluğu ile gelen bilişsel beceri ve merakının da bu süreci yönlendirmede etken olduğu düşünülebilir.

Araştırma sonucunda annelerin bebeklerinin ince motor gelişimini desteklemek için neler yaptıklarına ve oyunlarına ilişkin görüşleri; kavrama, tutma-bırakma, yırtma-parçalama şeklindeüç alt temadan oluşmuştur. Annelerin cevaplarının çoğu tutma-bırakma, kaşık, kalem kavrama, kağıt, peçete yırtma-parçalama şeklindedir. Annelerden alınan bu cevapların büyük kas motor gelişimine nazaran zayıf olmasının, küçük kas motor becerilerinin daha ayrıntılı beceriler olmasından ve özellikle bir yetişkinin desteğine ya da yapılandırmasına bağlı olmasından ileri gelebileceği düşünülmüştür.Bebeklere motor gelişimlerini destekleyici etkinliklerin sunulması daha yetkin motor yeteneklere sahip olmalarını sağlar (Özer ve Özer, 2007). Motor performans konusunda yapılan bazı araştırmalarda motor gelişimde aile tutumlarının etkisinin olup olmadığını incelenmiştir. Bu araştırmaların sonucunda hoşgörülü bir tutum çocuğun bağımsızlığını destekleyerek çocuğun becerilerini keşfetmesini, bunları tekrarlayarak geliştirmesini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmalar aşırı otoriter tutumların ise çocukların hareketlerini ve becerilerini kısıtlamaya, gelişmesine engel olduğu sonucunu vermiştir (akt. Kuru, 2009). Hareket fırsatının verilmemesi ve deneyim eksikliği de çocukların gelişim döneminin gerektirdiği motor becerileri yerine getirmede zorlanmasını ve bu becerilerin gelişmesini engellemektedir (Özer ve Özer, 2007).Erdemir (2009) yapmış olduğu çalışmada, erken destek eğitim programının ince motor becerilerde etkili olduğunu vurgulamıştır.

Araştırma sonucunda annelerin bebeklerin motor gelişimini desteklemeye yönelik ortamında yaptıkları düzenlemelere ilişkin görüşleri; düzenleme yapma, düzenleme yapmama şeklinde iki alt temadan oluşmaktadır. Annelerin dokuzu bir düzenlemeye gitmekle birlikte beş tanesi güvenlik önlemi amacı ile düzenleme yaptığını ifade ederken, üçü de güvenlik önlemi amacının yanı sıra destekleyici düzenlemeler yaptığını belirtmiştir. Annelerin beşi ise herhangi bir düzenleme yapmadığını ifade etmiştir. Bu noktada annelerin ciddi bir kısmının bebeğin gelişiminden ziyade kazaları engellemek amacı ile düzenleme yaptığını; bunun da annelerin primer amaçlarının bebeğin fiziksel yararını/sağlığını gözetmek olduğundan ileri geldiği düşünülebilir. Çocuğun özgürlük ve kendine güvenini desteklemek amacı ile bazı ailelerin evlerini çocuklarının istedikleri şeye güvenle dokunabilecekleri şekilde yeniden dekore ettikleri bazılarının da bunun tersine çocuğun ev kurallarını öğrenmesini bekledikleri için herhangi bir düzenleme yapmadıkları yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur (akt. Trawick-Swith, 2013). Ömeroğlu ve Can Yaşar (2002), yaptıkları çalışmada, gecekondu bölgelerinde yaşayan 0-3 yaş çocuklarının ev ziyaretleri yoluyla ebeveynlere eğitim vererek, çocuğun zengin uyarıcısı olan bir ev ortamı içerisinde gelişim ve eğitiminin desteklenmesi ve ev ortamındaki değişiklikleri incelemişlerdir. Çalışma sonucunda annelerin çoğunluğunun çocuğun ev ortamında çevresini düzenledikleri, çocuklarına oyun araçları temin ettikleri ve evde oyuncakları kendilerinin yaptıkları saptanmıştır (akt. Erdemir, 2009).

Araştırma sonucunda annelerin bebeklerin motor gelişimini desteklemeye yönelik kullanılan materyallere ilişkin görüşleri; oyuncak, oyun hamuru, mutfak eşyaları, bisiklet, kitap şeklinde beş alt temadan oluşmuştur. Annelerin çoğunun cevabı oyuncak ve mutfak eşyası şeklindedir. Mutfak eşyalarını kullanmaları, bebeklerin bu dönemdeki merak ve keşif duygularının yönlendirmesi ile annelerin tercih sebebi olmuş olabilir ya da annelerin mutfak işlerini yaparken çocuğunun da burada oynaması için ortam yaratmasıyla açıklanabilir. Oyuncak çocuk için besin kadar değerli bir araçtır. Çocuk her şeyi oyuncak ve oyun aracılığı ile öğrenir. Oyunağın anneler için hazır bir araç olması, çocuğun dikkatini ve ilgisini çekecek özelliklerde ve çocuk için vazgeçilmez olması oyunağın tercih sebebi olmasına neden olmuş olabilir.

Araştırma sonucunda annelerin bebeklerin motor gelişimini desteklemek amacı ile başvurdukları kişilere/kaynaklara ilişkin görüşleri; çocuk gelişimci, pediatrist, internet, kitap, büyük ebeveynler/çocuğa sahip yetişkinler ve kendi bilgi ve tecrübeleri şeklinde altı alt

temadan oluşmaktadır. Annelerin hiçbirinin bir çocuk gelişimi uzmanından destek almadığı ve kitap okumadığı, yedisinin internet aracılığı ile bilgiye ulaştığı, ikisinin pediatriste danıştığı, dördünün çocuğa sahip bir yetişkine danıştığı ve dördünün herhangi bir kaynağa ulaşmayı kendi bilgi ve tecrübelerini kullandığı şeklindedir. Bu seçenekler dışında motor becerileri desteklemek noktasında fizyoterapistle danıştığını ifade eden bir anne olduğu da gözlenmiştir. Bu cevaplardan ileri gelerek annelerin kolay ulaşılabilir bilgi kaynağı olan interneti tercih ettiği, bunun yaşadığımız teknolojik yüzyıla alakalı olabileceği düşünülmüştür. Türkiye’de kitap okuma alışkanlığının zayıf olmasının (bir yılda ortalama kişi başına düşen kitap okuma oranı %0.01, DESAM ‘ın AR-GE raporu) da bu durum üzerinde ciddi etkisinin olduğu düşünülebilir. Annelerin hiç çocuk gelişimci ile görüşmemesinin mesleğin daha az bilinir olması, ulaşılabilirliğin az olması ya da çalışılan hekimlerin yönlendirmemesi ile birlikte ailelerin gelişim konusunda farkındalıklarının düşük olmasının getirdiği bir sonuç olduğu düşünülebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Elde edilen bilgiler genel olarak incelendiğinde annelerin motor gelişim sürecine ilişkin bilgi düzeylerinin çok yeterli olmadığı dikkati çekmektedir. Annelerin kaba motor becerileri örneklemede ve bebeklerinde gözlemledikleri motor becerileri ifade etmekte yeterli olmalarına rağmen; motor gelişim kavramının terimsel ifadesinde, ince motor becerileri örneklemede, ev ortamında kullandığı materyalleri çeşitlendirmekte ve motor gelişimi desteklemek amacıyla başvurduğu kişi/kaynak noktasında yeterli olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir.

- ✓ Gelişimin en önemli dönemi olan 0-6 yaş aralığında çocuğu olan annelere çeşitli sağlık kuruluşlarında ya da okul öncesi kurumlarda gelişimin tüm alanlarında eğitim verilmelidir.
- ✓ Motor gelişimi destekleyici etkinlikler gelişimde önemli bir yer tutar. Motor gelişiminin önemi ve gelişimin bir bütün olduğu farkındalığı yeterli olmadığı için annelere motor gelişim konusunda eğitim programları uygulanmalıdır.
- ✓ Annelere çocuklarını desteklemeye yönelik etkinlik ve oyun içeriği olan seminerler verilmeli ve bu amaçla hazırlanmış kitapçıklar sunulmalıdır.

- ✓ Annelerin gelişimle ilgili bilimsel temelli kaynaklara daha rahat ulaşmaları için çalışmalar yapılmalıdır.
- ✓ Motor gelişimi destekleyici tasarlanan materyallerin medya tarafından tanıtımları yapılmalıdır.
- ✓ Anneler çocuklarını doğru gözlemleyebilme konusunda bilgilendirilmelidir.
- ✓ Çocuk Gelişimi Uzmanı tarafınca yapılan gelişimsel takip ve aileye danışmanlık hizmetleri yasalarla yaygınlaştırılmalıdır.
- ✓ Bebeklik döneminde gelişimin önemi hakkında farkındalık yaratan çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Bayhan, P., Artan, İ. (2005), Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi, Morpa Yayınları, Ankara
- Berk, L.E., (2013), Child Development, 9th Edition, Illinois Stateuniversity, Pearson
- Bogdan, R. Ve Biklen, S. K., (1992), Qualitative research foreducation (2nd Ed.).
Needhamheights, Ma: Allynand Bacon.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri Ankara: Pegem Akademi.
- Cratty, J.B. (1973), Movementbehaviourand Motor Learning. Lea. Febiger, Philedelphia.
- Cratty, J.B. (1979), Perceptualand Motor Development İn Infantsandchildrenprentticehall.
Inc. Philedelphia.
- Çapri, B., (2013), Bilişsel Gelişim, Eğitim Psikolojisi, Ed. Bülent Gündüz, Burhan Çapri, Karahan Kitabevi, Adana

- Demir, Ş. (2011), İnsan Gelişimi 0-6 Yaş, *Özel Gereksinimi Olan Küçük Çocuklar*, Gönül Akçamete (Ed.), Nobel Yayıncılık, 4. Baskıdan Çeviri, Ankara
- Ekiz, D., (2003), Eğitimde Araştırma Yöntem Ve Metotlarına Giriş, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdemir, A., (2009), Erken Destek Eğitim Programının 18-36 Aylık Çocukların Gelişimine Etkisinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, İstanbul.
- Karasar, N., (2009), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara; Nobel Yayıncılık.
- Keskin, P. S., (2007), Çöp Çocuk, (2. Baskı), İstanbul: Boyut
- Kuru, O. (2009), Dokuz Yaş Çocuklarının Psikomotor Gelişimlerinde Oyunun Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Merriam, S. B., (2003), *Qualitative research: A Guide To Design And Implementation* . San Francisco, Ca: John Wiley&Sons
- Özer, D. S. Ve Özer, M.K., (2007), Çocuklarda Motor Gelişim, Nobel Yayınları, 5. Baskı, Ankara
- Santrock, J.W. (2015), Yaşam Boyu Gelişim, Nobel Yayınları, 13.Baskıdan Çeviri, Ankara
- Şencan, H., (2005), Sosyal Ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik Ve Geçerlilik, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tepeli, K., (2008), Motor Gelişim, Erken Çocukluk Döneminde Gelişim, Ed: M. Engin Deniz, Maya Akademi, Ankara
- Tercan, H., Dursun, Ş.S. Ve Yıldız Bıçakçı, M.,(2015), Bebeklik Ve İlk Çocukluk Dönemi Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Gelişimsel Özellikleri, (Ed.) Müdriye Yıldız Bıçakçı, "*Bebeklik Ve İlk Çocukluk Döneminde (0-36 Ay) Gelişim- Duyuların Gelişimi Ve Desteklenmesi*", Eğiten Kitap, Ankara
- Trawick-Swith, J., (2013), *Early childhood Development (A Multicultural perspective)*, Çeviri Kitap, Ed. Berrin Akman, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Yıldırım Doğru, S.S. Ve Durmuşoğlu Saltalı, N., (2009), Erken Çocukluk Döneminde Özel Eğitim, Maya Akademi, Ankara

Yıldırım, A. Ve Şimşek, H., (2008), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zaichowsky, B.L. And Martinek T. (1980), Growthand Development. The Child Andphysical Activity. The C.U. Mosbycompany. Saint Louis.

Www.Sözcügazetesi.Org/İndeks.Php/Kueltuer-Sanat/2073-Kitap-Okuma-Oran-Tuerkiye-De-Sadece-Yuezde-0-01 Erişim Tarihi: 19.11.2016